

Θέμα Μαθητικού Διαγωνισμού 2019-2020

Η ελπίδα

Η «ελπίδα» είναι ένα στοιχείο της καθημερινής ανθρώπινης εμπειρίας, τόσο της ατομικής όσο και της συλλογικής: ελπίζουμε σε ένα καλύτερο αύριο, ελπίζουμε ότι ο/η τάδε θα γίνει το ταίρι μας, ελπίζουμε ότι οι στόχοι μας θα πραγματοποιηθούν: «οι ελπίδες είναι για τους ζωντανούς, οι δε πεθαμένοι δεν ελπίζουν σε τίποτα» (Θεόκριτος), «είναι η *τρελή* ροδιά // Που ξεφωνίζει την καινούρια ελπίδα που ανατέλλει;» (Οδ. Ελύτης) Η ελπίδα είναι τόσο οικεία που το ερώτημα «τι είναι η ελπίδα;» φαντάζει περιττό. Αλλά κανένα ερώτημα δεν είναι περιττό όταν η ίδια η πραγματικότητα καθιστά την απάντησή του αινιγματική:

- (1) Είναι η ελπίδα συναίσθημα/πάθος, για παράδειγμα, το συναίσθημα που είναι το αντίθετο του φόβου; Είναι ένα χαρακτηριστικό ορισμένων ανθρώπων (π.χ., των νέων), κάτι σαν την αισιοδοξία; Ή το να ελπίζουμε συνιστά μια ηθική αρετή, όπως η ανδρεία ή η δικαιοσύνη;
- (2) Πόσο γειωμένη στην πραγματικότητα ή πόσο απελευθερωμένη από τα πραγματικά δεδομένα είναι (ή θα πρέπει να είναι) η ελπίδα; Και, αν ισχύει το πρώτο, δεν υποβιβάζεται η ελπίδα σε απλή ορθολογική πρόβλεψη; Αντίθετα, αν ισχύει το δεύτερο, δεν διολισθαίνει σε απλή φαντασία ή, ακόμα χειρότερα, σε φαντασιοπληξία;
- (3) Συνιστά, άραγε, η ελπίδα ένα αγαθό για την ανθρώπινη ζωή και τους στόχους της ή μια παγίδα που είτε οδηγεί σε αδράνεια είτε μάς εγκλωβίζει σε ψευδαισθήσεις και ματαιώσεις;
- (4) Ελπίζουν όλοι οι άνθρωποι σε κάτι ή ορισμένοι βιώνουν μια *ριζική* απελπισία; Και, αν ισχύει το πρώτο, ελπίζουμε όλοι με τον ίδιο τρόπο; Και, εάν ισχύει το δεύτερο, μήπως θα πρέπει να ορίσουμε, αντίστοιχα, κάτι σαν *ριζική* ελπίδα;
- (5) Χρειάζεται ή επιδέχεται η ελπίδα θεμελίωση/δικαιολόγηση; Και, αν ναι, τι είδους (π.χ., θεωρητική, θρησκευτική, εμπειρική); Αν όχι, πώς διαχωρίζεται από την ανορθολογική πίστη σε ένα καλύτερο αύριο;
- (6) Πώς και πότε διαψεύδεται μια ελπίδα; Ή μήπως η ριζική ελπίδα δεν διαψεύδεται ποτέ από την πραγματικότητα;
- (7) Είναι η ελπίδα, στην ουσία της, συνδεδεμένη με τον ατομικό εαυτό μας ή είναι το όχημα της αγάπης μας για τους άλλους; Ή, μήπως, είναι ο σπόρος για τη δυνατότητα μιας πολιτικής/κοινωνικής ουτοπίας;
- (8) Ποιος ξέρει να ελπίζει «σωστά»; Ή, άραγε, αυτό το ερώτημα μοιάζει τόσο περίεργο όσο περίεργο ηχεί το ότι η ελπίδα είναι ένα είδος γνώσης; Αν, ωστόσο, υφίσταται κάτι σαν «σωστή» ελπίδα, μπορούμε να μάθουμε να ελπίζουμε σωστά;

Η φιλοσοφία είναι η τέχνη των ερωτημάτων και των διαζευκτικών «ή» και σαν τέτοια *ελπίζουμε* να την αντιμετωπίσετε.